

ВСТУП

У сучасному світі, що характеризується інтенсивним обміном інформацією та глобалізацією, навички ефективної комунікації є одними з найважливіших компетенцій для педагогів. Освітня діяльність передбачає постійну взаємодію викладача з колегами, здобувачами вищої освіти, що робить комунікацію ключовим інструментом досягнення успішного навчально-виховного процесу. Дисципліна "Комунікація в освітній діяльності" не лише формує професійні компетенції педагогів, але й сприяє гармонізації освітнього процесу, адаптації до сучасних реалій і підвищенню загальної культури взаємодії.

Робоча програма навчальної дисципліни «Комунікація в освітній діяльності» розроблена для здобувачів третього освітньо-наукового рівня, всіх спеціальностей.

Метою викладання навчальної дисципліни «Комунікація в освітній діяльності» є формування системи теоретичних знань і використання закономірностей та інструментарію педагогічного спілкування та педагогічної риторики для забезпечення ефективної комунікативної взаємодії в професійній діяльності педагога, що також пов'язана з саморозвитком і самоактуалізацією викладача і направлена на розвиток і розкриття творчого потенціалу учасників освітнього процесу.

Контент навчальної дисципліни «Комунікація в освітній діяльності» для здобувачів третього освітньо-наукового рівня визначається понятійним міжпредметним зв'язком між курсами «Компаративістика», «Дизайн та проектування освітньої діяльності», «Методологія і логіка педагогічних досліджень», «Лідерство в освіті».

Завдання дисципліни:

- формування знань про техніки успішної комунікації і їх використання у професійній діяльності педагога;
- розкриття структури, функцій, різновидів і моделей комунікативних технологій та їх впливу на особистісний розвиток;
- формування вмінь професійно використовувати мовлення (монологічне, діалогічне, полілогічне) в різноманітних ситуаціях педагогічного спілкування.

Об'єктом дисципліни є набуття компетентності реалізовувати виконання професійних функцій в межах науково-дослідної роботи.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теорії, принципи, методи, форми, функції, викладача в межах нової освітньої парадигми, застосовувати комунікативні педагогічні технології в освітній діяльності.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності
Володіти сучасними теоріями і концепціями в освітній сфері.	Оволодіння загальнонауковою компетентністю спрямованою на формування системного наукового світогляду у предметній області і професійній діяльності. Здатність до організації та проведення оригінальних наукових досліджень із застосуванням кращих практик у професійній діяльності.
Організовувати та проводити оригінальні наукові дослідження в освітній сфері на відповідному фаховому рівні, досягати наукових результатів, що створюють нові знання для розв'язання актуальних проблем теорії та практики.	Здатність до організації та проведення оригінальних наукових досліджень із застосуванням кращих практик у професійній діяльності. Здатність до особистого і професійного розвитку.
Здійснювати критичний аналіз, узагальнювати результати наукових досліджень, формулювати та обґрунтовувати висновки і пропозиції щодо розвитку концептуальних і методологічних знань в освітній галузі.	Здатність до пошуку, обробки та аналізу та узагальнення інформації для проведення самостійних наукових досліджень в освітній сфері. Здобуття глибинних знань з педагогіки, зокрема розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань, критичного аналізу основних концепцій, оволодіння науковою термінологією.
Розуміти основні теорії зростання та розвитку, генезису наукової думки у сфері управління змінами; проведення критичного аналізу змін у стані суб'єкта освітньої діяльності; вміння генерувати, обирати та обґрунтовувати шляхи його розвитку.	Здатність до аналізу, узагальнення та застосування міжнародного досвіду у сфері освіти. Здатність визначати стан і потенціал системи організації професійної підготовки у закладах освіти, зокрема оволодіння методикою аналізу освітньої діяльності у закладі освіти, проведення педагогічної діагностики та моніторингу якості освіти.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Комунікації в професійній діяльності педагога.

Тема 1. Загальна характеристика спілкування.

Види комунікацій в освітній діяльності. Поняття про педагогічне спілкування. Предмет, об'єкт педагогічного спілкування. Принципи, функції, етапи та рівні педагогічного спілкування. Мета і завдання педагогічного спілкування.

Тема 2. Педагогічна риторика.

Становлення педагогічної риторики. Риторичний канон у мовленнєвій діяльності педагога. Особливості публічного мовлення педагога, його функції та цілі. Інформаційне, переконуюче, спонукальне, агітаційне, протокольно-етикетне мовлення у діяльності педагога. Побудова публічних виступів педагога. Жанри мовлення, тексти навчально-наукового стилю в мовленні педагога.

Тема 3. Техніка та культура мовлення педагога.

Мовленнєвий апарат. Голос і процес його тренування. Дикція. Інтонація. Паузація. Критерії культури мовлення (правильність, комунікативна доцільність, точність висловлення, логічність, ясність та доступність викладу, виразність, естетичність, доречність). Мовленнєвий етикет педагога, етноетикет.

Змістовий модуль 2. Монологічне та діалогічне мовлення в освітній діяльності.

Тема 4. Пояснювальний монолог в професійному мовленні педагога.

Побудова композиції промови. Підготовка до публічних виступів.

Тема 5. Взаємодія педагога та аудиторії.

Врахування особливостей аудиторії. Портрет слухацької аудиторії. Форми подання інформаційного матеріалу навчального та наукового характеру. Засоби аргументації.

Тема 6. Основи полемічної майстерності педагога.

Спор, дискусія, полеміка. Культура спору. Засоби переконання опонента. Полемічні прийоми. Евристичні методи генерування нових ідей: мозкова атака, метод евристичних питань, метод багатовимірних матриць, метод інверсії, метод емпатії, метод синектики. Мистецтво відповідати на питання, робити репліки та зауваження.

Перелік практичних (семінарських) завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Перелік практичних завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Завдання 1. Загальна характеристика спілкування	Види комунікацій в освітній діяльності. Поняття про педагогічне спілкування. Предмет, об'єкт педагогічного спілкування. Принципи, функції, етапи та рівні педагогічного спілкування. Мета і завдання педагогічного спілкування.

Тема 2. Завдання 2. Теорія риторики	Становлення педагогічної риторики. Риторичний канон у мовленнєвій діяльності педагога.
Тема 3. Завдання 3. Техніка та культура мовлення педагога	Мовленнєвий апарат. Дихання та його тренування. Голос і процес його виховання. Дикція. Інтонація. Паузація. Критерії культури мовлення (правильність, комунікативна доцільність, точність висловлення, логічність, ясність та доступність викладу, виразність, естетичність, доречність). Мовленнєвий етикет педагога, етноетикет.
Тема 4. Завдання 4. Мистецтво монологу	Поняття монологу: визначення та особливості. Історія розвитку монологу як жанру. Відмінності між монологом і діалогом у педагогіці Роль монологу викладача у формуванні пізнавального інтересу. Цілі та завдання монологу викладача. Основні принципи побудови монологу викладача. Техніки та прийоми ефективного монологу.
Тема 5. Завдання 5. Види і форми комунікації та взаємодії	Роль комунікації в житті людини та суспільстві. Види і форми комунікації. Основні моделі комунікації. Бар'єри комунікації. Комунікація в різних соціальних контекстах. Практичні вправи та завдання
Тема 6. Завдання 6. Полемічна майстерність педагога.	Основні елементи полемічної майстерності педагога. Види полеміки в педагогічній діяльності. Техніки та прийоми полемічної майстерності. Полеміка як інструмент формування критичного мислення. Етичні аспекти полеміки педагога. Практичні вправи з полемічної майстерності.

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл.3.

Таблиця 3.

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Завдання 1. Проаналізувати джерела з проблематики основи спілкування.	Вивчення різних підходів та теорій, які розглядають проблематику основ спілкування, узагальнення та порівняння результатів з різних джерел, створення аналітичного звіту, в якому підсумовуються основні здобутки та висновки з аналізу джерел з проблематики основ спілкування.
Тема 2. Завдання 2. Проаналізувати основні теорії комунікації.	Вивчення основних теорій комунікації, розгляд аспектів комунікації, які кожна теорія висвітлює, вивчення додаткових джерел, написання аналітичної роботи.
Тема 3. Завдання 3. Ознайомитися з основами риторики.	Вивчення основних понять риторики, дослідження сучасних джерел, складання публічного виступу, з використанням риторичних прийомів.

Тема 4. Завдання 4. Проаналізувати основні техніки мовлення.	Вивчення основ мовлення, аналіз лексичних та стилістичних засобів, вивчення структури тексту, вивчення технік підкреслення важливих моментів у мовленні, аналіз текстів з різних жанрів.
Тема 5. Завдання 5. Проаналізувати основні види та форми комунікації.	Ознайомлення з основними теоріями комунікації, класифікація видів комунікації, аналіз різних форм комунікації, визначення їхніх особливостей та властивостей, розгляд невербальних засобів комунікації, дослідження впливів сучасних технологій, таких як відеоконференції, месенджери тощо.
Тема 6. Завдання 6. Розглянути вплив мовної культури на становлення викладача як професіонала.	Ознайомлення з основами мовної культури, розгляд конкретних аспектів мовної культури, які можуть впливати на викладача, розгляд впливу мовної культури на міжкультурне спілкування в навчальному середовищі, вивчення навичок адаптації мовлення до різних аудиторій, підготовка до диспуту.

Кількість годин практичних занять та годин самостійної роботи в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності аспірантів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних освітніх технологій, серед яких: лекції проблемного характеру (тема 1), міні-лекції (тема 2), робота в малих групах, круглий стіл (тема 4, 5), мозкові атаки (тема 2, 3), кейс-метод (тема 6), презентації (тема 5), дебати, диспути, дискусії (тема 3, 5), проекти (тема 6).

Практичне заняття передбачає інтенсивну роботу в аудиторії. Воно проводиться у формі обговорення питань, дискусії, керованого викладачем або аспірантами, «круглого столу». На практичному занятті відбувається обговорення самостійно підготовлених аспірантами доповідей, презентацій, повідомлень тощо. Основними формами практичного заняття є розгорнута бесіда, диспут, «круглий стіл», інтерв'ю, семінар.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Система оцінювання сформованих компетентностей враховує види занять, які передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи.

Поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення практичних (семінарських) занять та самостійної роботи оцінюється сумою набраних балів. Для дисциплін з формою семестрового контролю залік: максимальна сума - 100 балів; мінімальна сума - 60 балів. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних (семінарських) занять (максимальна сума - 10 балів). Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти. Семестровий контроль проводиться у формі семестрового заліку (максимальна сума - 40 балів). Складання семестрового заліку здійснюється під час екзаменаційної сесії.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Борова Т.А., З.В. Рябова, Г.Ю. Кравченко, О.О. Почуєва Педагогічний консалтинг: навч. посіб. Луцьк: Терен, 2019. 324 с.
2. Комунікації в освіті: історія, теорія, практика / За ред. О. Гомотюк. Тернопіль, 2020. 207 с. – Режим доступу: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/42187/1/Monografija_removed%20%282%29.pdf
3. Педагогічна комунікація: практикум для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» освітнього ступеня магістр / укладач О. М. Фенцик. – Мукачєво: вид-во МДУ, 2019. – 162с. – Режим доступу: http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/3252/1/Fencik_Pedagogical_communication.pdf
4. Публічна комунікація: навчальний посібник / авт. кол.: В.І. Шарий, О.В. Черевко, Л.Я. Самойленко, А.О. Овчаренко, О.О. Дем'яненко, Б.М. Калініченко, В.В. Батушан, Н.О. Кравцова; за заг. ред.д. держ. упр. В.І. Шарого. – Черкаси: видавець Чабаненко Ю.А., 2020.– 330 с.

Додаткова

5. Бізнес-комунікації: навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 075 «Маркетинг», освітньо-професійної програми

«Промисловий маркетинг» / Укладач: Л.М. Шульгіна – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. – 151 с. – Режим доступу : <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/09649bd4-8ca8-4d3e-a6be-55c22f88f1b0/content>

6. Міжкультурна комунікація. Методичні рекомендації до практичних завдань і самостійної роботи студентів спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" другого (магістерського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. Л. А. Євдокімова-Лисогор; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. - Електрон. текстові дані. (156 КБ). - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. - 33 с. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/26532>.

7. Pinkleton, B. E., & Austin, E. W. (Eds.). (2020). Communication Campaigns and Social Marketing. Routledge.

Інформаційні ресурси

8. Сайт ПНС імені С. Кузнеця. Дисципліна : Комунікація в освітній діяльності / Т. Дементьєва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=5081>